

УДК 378.147:811.1

І. А. Вяхк

ІНШОМОВНА КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ У ГАЛУЗІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Запровадження компетентісного підходу у підготовці фахівців з вищою освітою відноситься до стратегічних напрямків реформування вітчизняної освіти. Науковці стверджують, що реалізація цього напрямку і пов'язаних з ним завдань неможлива без залучення роботодавців, які повинні чітко і в сучасних термінах разом з університетами сформулювати вимоги до кінцевих результатів навчання [1].

Значний вплив на обрання напрямку дослідження мали наукові роботи вітчизняних та російських дослідників (Н. Бутенко, І. Зимня, Н. Кузьміна, М. Заброцький, Л. Мітіна, Л. Петровська, Ю. Ємельянов), присвячені питанню «комунікативна компетенція». Формування окремих аспектів іншомовної підготовки інженерів піддавалось всебічному розглядові науковцями (Булахова Я.В., Ісаєнко С.А., Ключковська І.М.). Ряд науковців проводили дослідження, які висвітлюють проблеми формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх педагогів, фахівців морського флоту, курсантів та ін. (Бібікова Э.В., Ізорія Н.М., Нагорнюк Л.Є., Петрова А.І.) [2, 3].

Однак проблема формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій залишається невирішеною у контексті діяльнісного, особистісно-орієнтованого, діалогічного та компетентісного підходів.

Дослідження пов'язане з реалізацією основних положень Закону України «Про освіту», напрямками державної національної програми «Освіта» (Україна ХХІ століття), Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки».

Враховуючи актуальність досліджуваної проблеми та її недостатнє опрацювання, у даній статті ми ставимо перед собою наступне завдання: визначити іншомовний аспект структурно-функціональної моделі фахівців у галузі ІТ.

Ринок праці у галузі ІТ є дуже мобільним. Фахівці у даній сфері можуть бути найняті безпосередньо українськими роботодавцями, або працювати у віддаленому доступі з компаніями далекого і ближнього зарубіжжя.

В Україні основними документами сфери праці, гармонізованими з ISCO-88, NACE, ISIC, є система національних класифікаторів «Державний класифікатор України: Класифікація видів економічної діяльності (КВЕД)», «Національний класифікатор України: Класифікатор професій (ДКП)» і галузеві випуски «Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників». Однак ці документи не містять жодних даних про те, які вимоги ставляться до іншомовної комунікативної компетентності фахівців у галузі ІТ.

З цією метою нами проаналізовано вимоги ряду міжнародних і закордонних компаній до кандидатів на посади у галузі ІТ. Увага була зосереджена на класифікації посад, вимогах до рівня володіння англійською чи німецькою мовою, особистісних якостей, комунікативних завданнях, для розв'язання яких необхідна англійська або німецька мова. Було опрацьовано вакансії, представлені на сайтах <http://www.linkedin.com>, <http://programmingcareers.com/>, <https://www.odesk.com>, <http://www.simplyhired.com>. Всього розглянуто 500 вакансій у зарубіжних і міжнародних компаніях. Крім того, опитано 10 роботодавців, які працюють на вітчизняному ринку праці (Проху, Сіслум, ВінКластер, Ліана та ін.), а також 10 керівників ІТ відділів компаній, які працюють в інших галузях (мережа магазинів побутової техніки «Світ електроніки Vicotec», ВАТ Вінницький олійножировий комбінат, Приватбанк у м. Хмельницький, Вінницька філія ВАТ Укртелеком та ін.).

В результаті аналізу отриманих даних було виявлено основні посади, які займають фахівці у галузі ІТ. Це наступні посади: програміст, молодший/старший розробник програмного забезпечення, консультант з програмного забезпечення, веб-дизайнер, тестер програмного забезпечення, інженер з інформаційної безпеки, аналітик з інформаційної безпеки, системний архітектор, системний конструктор, системний аналітик, технічний інженер, системотехнік, менеджер ІТ, інженер комп'ютерних мереж, системний адміністратор, продавець у сфері ІТ, фахівець з технічної підтримки користувачів, керівник ІТ відділу та ін.

На вітчизняному ринку праці відзначається залежність між рівнем іншомовної комунікативної компетентності і освітньо-кваліфікаційним рівнем фахівця. Якщо для посади фахівця з системного адміністрування освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» достатнім вважається базовий рівень англійської мови і основним видом діяльності із застосуванням іноземної мови є читання з словником, то фахівець освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст» мусить володіти англійською мовою на технічному рівні, щоб займатись саморозвитком, читаючи технічну документацію англійською мовою і слідкуючи за новинками професійної літератури. Освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр» вимагає від фахівця професійного вище середнього рівня іншомовної комунікативної

компетентності. У професії системне адміністрування основною сферою застосування ІКК є саморозвиток.

Програмісту освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «молодший спеціаліст» необхідно володіти англійською мовою на технічному середньому рівні з метою саморозвитку, читаючи спеціалізовану літературу у галузі ІТ. Різниця для освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» полягає у професійній англійській мові вище середнього і просунутого рівня і розширенні кола завдань, для виконання яких потрібна англійська мова – взаємодіяти з представниками замовника чи фахівцями у предметній галузі, вести ділову переписку, описувати основні проектні рішення тощо.

Системні архітектори освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» повинні володіти англійською мовою на просунутому рівні і бажано ще однією мовою на технічному середньому рівні. Іноземна мова використовується з метою саморозвитку і взаємодії з замовником по обговоренню проектних рішень.

Для системних аналітиків освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» вимагається англійська мова на просунутому рівні для успішного виконання ряду завдань: саморозвиток, анкетування фахівців предметної галузі, дослідження ринку інформаційних систем, взаємодія з зацікавленими особами в процесі розробки, тестування і втілення інформаційних систем, побудова і опис моделей, процесів, даних об'єктів предметної галузі, презентація побудованої моделі.

Менеджери ІТ мають володіти англійською мовою на просунутому рівні з метою саморозвитку, взаємодії з замовниками чи постачальниками продуктів і послуг.

Менеджерам з продажу рішень і складних технічних систем необхідний просунутий рівень англійської мови і/або бажано ще однієї іноземної мови для успішного виконання професійних обов'язків: ведення ділової переписки з клієнтами чи партнерами, документний супровід угод, інформування клієнтів про умови гарантійного і післягарантійного обслуговування, отримання і оновлення релевантних знань у сфері ІТ, встановлювати і підтримувати тривалі ділові стосунки з клієнтами, організація, встановлення і випробування нового обладнання і ПЗ, підготовка документації для конкурсних торгів.

Крім того, слід вказати, що до обов'язків усіх фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів «спеціаліст», «магістр» входить завдання ділитись досвідом, передовими ідеями з колегами, навчати персонал.

На міжнародному ринку вимоги до іншомовної комунікативної компетентності стабільно високі – просунутий рівень англійської мови, рідко – професійний вище середнього. Німецькі

компанії вимагають просунутий рівень і англійської мови, і німецької мови.

Організації, які займаються розробкою програмного забезпечення в США та інших країнах, набираючи працівників, схильні віддавати перевагу тим програмістам, які не лише володіють професійними знаннями і вміннями, не тільки належним чином мотивовані виконувати робочі обов'язки, але й демонструють (наприклад, під час інтерв'ю при прийомі на роботу) гарні комунікативні навички. Тести для відбору програмістів часто містять питання і практичні завдання, спрямовані на співпрацю програмістів між собою.

В результаті вивчення Галузевих стандартів вищої освіти України спеціальностей «Комп'ютерні науки», «Комп'ютерна інженерія», «Програмна інженерія», «Безпека інформаційних і комунікаційних систем», «Управління інформаційною безпекою», кваліфікаційних характеристик професій і вакансій у галузі ІТ та опитувань роботодавців було виявлено, що фахівець галузі ІТ вважається компетентним, якщо успішно розв'язує наступні комунікативні завдання іноземною мовою [4]:

1. Знаходить необхідну інформацію в іншомовному тексті без сторонньої допомоги.
2. Розуміє технічні інструкції, статті, навчальні тексти іноземною мовою з популярних і перспективних напрямків галузі ІТ без сторонньої допомоги.
3. Використовує засоби, які прискорюють і уточнюють розуміння іншомовного тексту (різноманітні електронні словники, глосарії).
4. Постійно удосконалює володіння іноземною мовою.
5. Здійснює структуровану письмову презентацію іноземною мовою.
6. Веде грамотну переписку іноземною мовою із замовником, роботодавцем через програми-месенджери, електронну пошту.
7. Констатує факти іноземною мовою чітко, зрозуміло усно і письмово.
8. Грамотно і об'єктивно усно представляє іноземною мовою себе, свої вміння, досвід, цілі, прагнення.
9. Складає ефективне грамотне резюме іноземною мовою, вміє продати свої вміння.
10. Здійснює усну презентацію іноземною мовою.
11. Формулює і передає свої ідеї, висуває припущення як усно так і письмово іноземною мовою.
12. Здійснює технічне керівництво іноземною мовою як усно, так і письмово.
13. Консультує клієнтів, колег іноземною мовою.
14. Пояснює інформацію різним аудиторіям іноземною мовою.
15. Вияснює інформацію для себе іноземною мовою.
16. Ефективно домовляється з замовником іноземною мовою щодо: а) предметної галузі; б) вимог до продукту; в) оплати; г) строків; д) підтримки.
17. Виділяє головне з почутого мовлення іноземною мовою.
18. Розуміє усне мовлення іноземною мовою безпосередньо, через телефон чи програми-месенджери.
19. Розуміє і враховує поняття часу в різних країнах.
20. Знає вітчизняний і міжнародний діловий етикет.
21. Володіє соціокультурними знаннями про інші країни (свята,

вихідні, привітання, теми-табу тощо) і враховує їх при спілкуванні. 22. Займається професійною самоосвітою, читаючи професійну літературу, блоги, форуми іноземною мовою. 23. Бере участь в проекті, плануванні проекту, управлінні проектом і оцінюванні проекту за допомогою іноземної мови.

На основі отриманих результатів теоретичного аналізу та опитувань, ми сформулювали іншомовний аспект як складову структурно-функціональної моделі фахівця у галузі ІТ.

Цей аспект моделі складається з трьох блоків, до яких входять: 1) професії, посади, освітні рівні, вимоги до рівня володіння англійською мовою, вимоги до володіння другою іноземною мовою (німецькою), 2) завдання, для вирішення яких завжди або часто передбачається використання іноземної мови і підготовку до яких можна реалізувати в ході формування ІКК, 2) комунікативні компетенції, які допомагають успішно виконувати завдання, особистісні якості, додаткові знання, які сприяють досягненню бажаних результатів у спілкуванні.

Стає очевидним, що іншомовна комунікативна компетентність є вирішальним чинником у працевлаштуванні і кар'єрному рості у галузі ІТ. Структурно-функціональні моделі фахівців у галузі ІТ мають обов'язково включати в себе іншомовний аспект. Це допоможе правильно визначити цілі формування іншомовної комунікативної компетентності і оцінити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі ІТ. Цьому сприятимуть розроблені критерії.

Таким чином ми підійшли до вирішення економічно і соціально важливої проблеми – підготовки фахівців у галузі ІТ, здатних ефективно самовдосконалюватись у професійній діяльності за допомогою іноземної мови, успішно виконувати професійні обов'язки, пов'язані з комунікацією іноземною мовою, бути носіями етичних цінностей. Наступним кроком дослідження є визначення педагогічних умов ефективного формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців у галузі ІТ.

Література

1. Біла книга національної освіти України / Акад.пед.наук України; за ред. В. Кременя. – К., 2009. – С.265-280. **2. Булахова Я.В.** Педагогічні умови навчання іноземних мов майбутніх інженерів програмістів засобами мультимедійних програм : Автореф. дис... канд. наук: 13.00.04 / Булахова Я. В. – Луганськ, 2007 – 20с. **3. Ісаєнко С.А.** Формування професійної культури у студентів інженерно-технічних спеціальностей засобами іноземної мови: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04 [Електронний ресурс] / С.А. Ісаєнко; Ін-т вищ. освіти АПН України. — К., 2009. — 20 с. **4. Галузевий** стандарт вищої освіти України з напрямку підготовки 6.050101 «Комп'ютерні науки»: Збірник

нормативних документів вищої освіти. – К.: Видавнича група ВНУ, 2011. – 85 с.

Вяхк І. А. Іншомовна комунікативна компетентність майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій

Стаття присвячена проблемі іншомовної підготовки майбутніх фахівців у галузі інформаційних технологій у контексті компетентісного підходу в умовах вищого технічного навчального закладу. У результаті теоретичного аналізу і опитувань виділено вимоги до володіння іноземною мовою фахівцями у галузі інформаційних технологій.

Ключові слова: іншомовна комунікативна компетентність, фахівці у галузі ІТ, вимоги ринку праці

Вяхк И. А. Иноязычная коммуникативная компетентность будущих специалистов в сфере информационных технологий

Статья посвящена проблеме иноязычной подготовки будущих специалистов в сфере информационных технологий в контексте компетентностного подхода в условиях высшего технического учебного заведения. В результате теоретического анализа и опросов выделен требования к владению иностранным языком специалистами в сфере информационных технологий.

Ключевые слова: иноязычная коммуникативная компетентность, специалисты в сфере информационных технологий, требования рынка труда.

Vyakhk I. A. Foreign language communicative competence of future specialists in the branch of information technologies

The article is devoted to the problem of teaching a foreign language to future specialists in the branch of information technologies in context of competence approach at higher technical school. As a result of theoretical analysis and questionnaires, the requirements to the specialists in the branch of information technologies having a command of a foreign language was distinguished.

Key words: foreign language communicative competence, specialists in the branch of information technologies, demands of labour market.